

Vad är en skola?

Reflektioner från skolbesök

Förord

Stiftelsen DIU har just genomfört sin studieresa till London i januari 2019. I studieresan ingick strukturerade skolbesök vid sex olika skolor, som arbetar med olika förutsättningar och villkor. Utöver de påfallande första intrycken med skoluniformer, besökskontroll med mera, vad lär vi oss av dessa besök?

När stiftelsen DIU nu fördjupar reflektionen efter resan, gör vi det med en kombination av reportage och reflektioner. Vi lär oss naturligtvis mängder av olika saker, varav många dimensioner speglas i Malin Söderbergs och Stig Roland Rasks personliga reportage och reflektioner. Därtill tecknas några viktiga bakgrundsbilder av Lena Elfvingsson, Lena Nydahl, Carina Näslundh. Till detta fogar vi ett antal andra artiklar som vidgar perspektivet till erfarenheter av skolbesök, kollegialt lärande, professionsutveckling och dialog med forskning. Vi länkar vidare till reportage från besök vid Örestads gymnasium i Köpenhamn och Teglverket skole i Oslo, och till ett videoreportage av våra medresenärer i London eleverna Rebecca Angelis och Elektra Gustafsson från Mediagymnasiet i Nacka strand, handledda av Magnus Rosshagen, deras lärare i journalistik.

En dimension jag speciellt vill lyfta fram är skolenheten, hur man kan arbeta på skolenheten, med helheten i en skola, dess anda och stämning, dess gemensamma strukturer och det som de engelska skolorna talar mycket om, Ethos. Här finns en viktig nivå, som besöket i London gav oss starka impulser kring. Jag tror denna nivå behöver belysas mer i en svensk debatt.

Vi gör denna DIU-rapport i syfte att bidra till diskussionen om skolenhetens betydelse. Vad ledarskapet betyder för att bygga en bra skola - oavsett upptagningsområdets socioekonomiska förutsättningar. Det berör därmed frågor som debatteras kring ledarskap, kring skolegregation och likvärdighet i Sverige. Vi ställer i grunden en fråga: Vad är en skola?

Vi hoppas denna DIU-rapport ska ge inspiration och bidra till en fortsatt diskussion.

Stockholm 190215

Peter Becker
ordförande Stiftelsen DIU

Stiftelsen DIU verkar för skolans utveckling med tillvaratagande av digitaliseringens möjligheter; med initiativet, processen och kvalitetsutmärkelsen Guldtrappan för skolhuvudmän och med lärarpriset Guldäpplet; med studieresor med konferensen Framtidens lärande, alla i bred samverkan med partners. www.diu.se

Innehåll

Vad är en skola?, sid 4

av Peter Becker

Studiebesök på St Mary's Catholic Nursery and Infant school, sid 9

av Malin Söderberg

Lilian Baylis – en skola där inget är omöjligt, sid 11

av Stig Roland Rask

Kollegialt lärande och samverkande skolor i England höjer resultaten, sid 14

av Carina Näslundh och Lena Nydahl

Att besöka en engelsk skola – perspektiv och reflektion, sid 16

av Lena Elfvingsson

Rektors lektionsbesök tillfälle till pedagogisk reflektion, sid 18

av Carina Näslundh

Kollegial granskning ett verktyg för skolutveckling i Linköpings grundskolor, sid 20

av Carina Näslundh

Paradigmskifte i skolutveckling Kraften hos skolans personal i skolutveckling, sid 22

av Peter Becker

Forska i din skolvardag: Lärarledda forskningsprojekt utvecklar undervisningen, sid 27

av Carina Näslundh

Ett paradigmskifte behövs, sid 29

av Per Kornhall

Återerövring av professionskunskapen och renässans för ämnesdidaktiken, sid 32

av Carina Näslundh

Aktuella förslag om skolprofessionernas kunskapsbildning och dialog med forskning, sid 34

av Peter Becker

Huvuddelen av artiklarna är tidigare publicerade på diu.se

Vad är en skola?

Reflektioner från studieresor med skolbesök i London, Köpenhamn och Oslo

Av Peter Becker

Stiftelsen DIU har just genomfört sin studieresa till London 2019. I studieresan ingick strukturerade skolbesök med hundratalet resenärer i små grupper till sex skolor, med lektionsbesök och möten med ledning, lärare och elever – och resenärernas eftersnack.

Påfallande vid besöken i Londonskolorna är den noggranna registreringen vid ankomsten, ingen obehörig släpps in. Liksom att elever har uniformer. En speciell avväpnande kvalité är de ofta elevledda rundvandringarna som ger en direkt kontakt med elevperspektivet. Men bortom dessa omedelbara intryck, vad lär vi oss av dessa skolbesök?

Jag vill nu fördjupa reflektionen efter denna och DIUs tidigare resor. Därför gör vi denna DIU-rapport, som ett steg på vägen. Ett perspektiv som jag speciellt vill lyfta fram i denna artikel, rör skolenheten. Det gäller helheten i en skola, som vi möter den vid det strukturerade skolbesöket, som något annat än lektionsobservationer. En kvalitet vid sidan av undervisningen i enskilda klassrum, som i stället rör helheten i en skola, dess anda och stämning, dess gemensamma strukturer och motton. Här finns en viktig nivå, som besöket i London gav oss starka impulser kring.

Det är här förutsättningarna för skeendet i klassrummet skapas. Jag tror denna nivå behöver belysas mer i en svensk debatt. Det är denna övergripande nivå jag vill peka ut med rubriken på artikeln, *Vad är en skola?* Men låt oss börja från början.

Studieresan som en nyckel i huvudmäns strategi för digital skolutveckling

Initiativet, processen och utmärkelsen Guldtrappan¹, utmärkelsen för skolhuvudmän kring digital skolutveckling, är ett partnerskap initierat av stiftelsen DIU tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting. Jag vill här lyfta fram en erfarenhet, som jag menar är tydlig efter de tre första åren 2015-2017, då vi besökt flera dussin huvudmän i samband med värderingen av nomineringarna. Det handlar om betydelsen av studi-

eresor. Erfarenheten är att alla framgångsrika huvudmän har gjort studieresor till andra framstående aktörer som ett tidigt steg i att formera det egna teamet och dess plan för lokal utveckling².

Några sände delegationer till Maine i USA, andra till Falkenberg, Nacka, Sandviken, Sollentuna etc. I mötet med dessa andra huvudmän, framstod kontraster och man fick tydligare syn på de egna valen och de egna antagandena, man såg alternativ till vägval man planerat göra liksom bekräftelser av andra. Just studieresan har varit central för att svetsa samman teamet, ge visionerna fäste och formulera de egna strategierna.

Stiftelsen DIU har i denna anda gjort studieresor med medföljande team från många huvudmän sedan 2008, då första turen gick till London och år 2013 även till Paris, för möten med Becta (den engelska myndigheten för skolans digitalisering) och med utställningarna på BETT respektive med OECD. BETT hade då fortfarande starka praktikinslag i samverkan med Becta och skolor liksom mer informella praktikermöten typ Teach-Meet på BETT.

När Becta upphörde och praktikinslagen avtog på BETT, initierade DIU den nordiska scenen på BETT, Scandinavia@BETT³, för att synliggöra skandinaviska skolerfarenheter (senare nordiska) med praktik från nordiska skolor med medverkande utvalda elev-team. (Numera de nordiska myndigheternas Nordic@BETT). Centralt för evenemanget var från start speglingen av skolpraktik, med de unga själva med på scenen. Åtskilliga minns när Nordahl Griegs Videregående skolas⁴ fyra elever från Bergen tog de 600 engelskspråkiga åhörarna med storm 2013. Eleverna och praktiken talade tydligt.

Skolbesök som en del av studieresor

Vid alla dessa studieresor har vi inkluderat studiebesök, i Paris (OECD), Köpenhamn, Oslo och London. Här har vi således kombinerat nedslag i praktiken med program omkring nationell policy och strategi för digitalisering i skolan. Vi har därvid gjort skolbesök för att se utveckling i praktiken av skola med tillvaratagande av digitaliseringens möjligheter. Resorna har fört oss till skolor som Örestad gymnasium⁵ i Köpenhamn och Teglverket skole⁶ i Oslo med innovativa kursplaner, nya arbetsformer, digitala resurser, nya rumslösningar och inte minst ledarskap. Resorna har satt spår i DIU rapport 5⁷, Dansk digital skolutveckling, med fokus på den danska strategin kring digitala läromedel, liksom i en riksdagshearing⁸.

I London har vi under alla åren besökt ett antal skolor och distrikt. Vi har stegvis utvecklat samarbetet med Challenge partners⁹, det kooperativa initiativ inlett under Blair-regeringen kring kollegialt lärande mellan skolor som imponerande och långsiktigt lyft fler än 400 engelska skolor till nivån ”outstanding” i Ofsted’s klassning (motsvarigheten till Skolinspektionen i Sverige). Och i samverkan har vi både mött praktiken i form av skolbesök och det samlade perspektivet på erfarenheterna med bland annat professor Sir George Berwick¹⁰ och professor Louise Stoll¹¹.

Lärdomar av skolbesök

Med denna DIU rapport vill vi fokusera främst på skolbesöken. Senast i januari 2019 besökte stiftelsen DIU sex olika skolor tillsammans med hundratalet deltagare i små

grupper. Vi gjorde besök på skolor med mycket olika socio-ekonomiska förutsättningar, med väl förberedda besök. Nu fördjupar vi reflektionen efter resan, med en kombination av speglingar från dessa skolbesök, samlade i denna DIU-rapport.

Skolbesök - mycket mer än bara lektionsbesök

Vad lär vi oss av dessa skolbesök? Intressant är att dessa speglingar ger andra dimensioner än lektionsobservationer. De innebär skolobservationer, speglingar av skolor, deras stil, stämning, struktur och ethos¹². Vi ställer i grunden en fråga om *Vad är en skola*, snarare än *Vad är en lektion*.

Lektionen och lektionsobservationer var tema för en konferens DIU arrangerade tillsammans med Successful Schools på Musikaliska Akademin våren 2018¹³. Vi hade fokus på betydelsen av återkoppling till pedagoger, på lektionsbesök och ledarskap i klassrummet – allt det som understöder ett utvecklat lärande i klassrummet. Konferensen och perspektivet blev lyckat och mycket uppskattat.

I stiftelsen DIU diskuterade vi före senaste resan till London om vi skulle bygga de planerade skolbesöken runt Skolinspektionens observationsschema för lektioner¹⁴, men valde att inte lägga fokus där. Och det visar sig tydligt när vi nu ser de reflektioner som vi formulerar efter Londonresan att de också rymmer ett annat perspektiv än lektionsobservationer. Det handlar om fokus på det som definierar skolan som helhet och det som formar denna.

Vi gör skolobservationer, med speglingar av skolor, deras stil, stämning, struktur och värdegrund. Med elever som guidar besökare, med anslag som lyfter fram elever med studieframgångar, med många elevarbeten exponerade på väggarna i hela skolan tillsammans med skolans motto.

Malin Söderbergs och Stig Roland Rasks texter ger både lokalfärg och intryck från årets skolbesök, och föder samtidigt ett antal funderingar. Om skolsamlingen och dess betydelse (religiös eller inte). Om tystnad, ordning och respekt mellan elever och elever och lärare.

Ledarskapets betydelse för att bygga en bra skola träder fram. Liksom de stora frågorna kring betydelsen av socio-ekonomisk bakgrund för skolresultaten. Det berör därmed frågor som debatteras kring ledarskap, kring skolsegregation och likvärdighet i Sverige. Många frågor som vi inte mer än antyder och inte kan fördjupa i denna rapport, ännu mindre ge svar på.

Besöket vid Lilian Baylis Technology School antyder dock att skolans socio-ekonomiska omvärld, dess upptagningsområde och tidigare historia inte ensamt bestämmer framtiden. Att en skola med långsiktigt arbete kan nå mycket längre än de socio-ekonomiska förutsättningarna tycks peka ut. En skola i ett område där studier vid Eton College eller Cambridge University aldrig varit en möjlighet tidigare nu har blivit det, så som visades när vi möter en svensk avgångselev vid skolan. Hon hade just fått besked om att hon antagits till Cambridge Universitys fysikerutbildning. Och vi möter henne igen i skolan

då hon tar extralektioner kring högre differential- och integralkakyl tillsammans med två andra elever.

Vi gör denna DIU rapport i syfte att bidra till diskussionen om skolenhetens betydelse. Jag återknyter gärna till Lennart Grosins långvariga forskning om skolenhetens betydelse¹⁵ liksom till Becker och Drewsen, *Vad kan en skola vara*, 2011¹⁶. Vi återvänder till grundfrågorna och hoppas att rapporten ska ge inspiration och föda en fortsatt diskussion, kring *Vad är en skola?*

Noter

1. Kvalitetsutmärkelsen Guldtrappan: www.diu.se/guldtrappan
2. Hur realiserar vi den nationella digitala strategin?: <https://www2.diu.se/guldtrappan/hur-realiserar-vi-den-nationella-digitala-strategin/>
3. Workplace for young people, DIU@BETT 2013, skrift: https://www2.diu.se/framlar/wp-content/uploads/2013/01/DIU_at_BETT_2013_1.pdf
4. DIUs film om Nordahl Grieg Videregående Skole: <https://vimeo.com/58976057>
5. Ørestad gymnasium, Danmark – digitaliserad skola , artikel i DIU nr 7/2014: <http://diu.se/nr7-14/nr7-14.asp?artikel=s28>
6. Teglverket skole i Oslo: Fokus på utveckling av lärandet, artikel DIU nr 1/2017: <http://diu.se/nr1-17/nr1-17.asp?artikel=s6>
7. Dansk digital skolutveckling, DIU rapport 5: https://www2.diu.se/framlar/wp-content/uploads/2015/05/DIUrapport5_danska-erfarenheter_150119.pdf
8. Riksdagshearing, Dansk digitala skolutveckling: <https://www2.diu.se/framlar/2015/05/20/dansk-digital-skolutveckling---i-ett-svenskt-perspektiv/>
9. Challenge Partners: <https://www.challengepartners.org/>
10. George Berwick: <http://www.georgeberwick.com>
11. Professor Louise Stoll: <http://www.louisestoll.com/>

12. Begreppen Ethos (etos), Pathos och logos i retoriken:
https://www.lsu.edu/hss/english/files/university_writing_files/item35402.pdf
  13. Konferensen ”Öppna klassrumsdörrarna” den 26 april 2018, Stiftelsen DIU och Successful Schools: <https://www2.diu.se/framlar/konferensen/konferens-26-april--program/>
  14. Skolinspektionen, lektionsobservationer: <https://www.skolinspektionen.se/sv/Rad-och-vagledning/undervisning/verktyg-om-undervisning/Lektionsobservationer/>
  15. Lennart Grosins forskning, exempelvis Skolklimat, prestation och anpassning i 21 mellan- och 20 högstadieskolor / Lennart Grosin. Libris: <http://libris.kb.se/hitlist?d=libris&q=Grosin,%20Lennart>
  16. Vad kan en skola vara?, Peter Becker, Annelie Drewsen, 2011, Stiftelsen DIU med stöd av .SE, Stiftelsen för Internetinfrastruktur, http://diu.se/filer/vad_kan_en_skola_vara.pdf
- Videoreportage från studiebesök i London: <https://vimeo.com/315629100>

Studiebesök på St Mary's Catholic Nursery and Infant school

Av Malin Söderberg

Januarimorgon i London. Vi möter morgonpendlarna som är på väg in till centrum. Som ett flöde av målmedvetna, men samtidigt trötta människor. Somliga med dyra hörlurar och kaffe i pappersmugg andra med portfölj och varm halsduk.

Vi, en grupp på elva skolmänniskor från Sverige, är på väg åt det andra hållet, ut från stadens myller, söderut mot Carshalton i Sutton. Vi ska besöka St Mary's Catholic Nursery and Infant school. De tjuugoåtta minuterna på tåget blir ett ypperligt bra tillfälle att lära känna varandra närmare.

Efter en kort promenad är vi framme vid skolan. Samhället vi vandrar igenom är välordnat och rent. Föräldrar med barn i skoluniform är på väg till jobb och skola. En man säljer kaffe ur en kaffemaskin i bakluckan på sin bil. Fågelkvitter påminner oss om att det kommer att bli vår igen.

Som vanligt är säkerheten viktig i engelska skolor. Murar, taggtråd och låsta grindar. Vi meddelar att vi är framme genom att ringa på porttelefonen. Sedan följer den sedvanliga registreringen med fotografering och besökskort. Vi hälsas välkomna av rektor Mrs Hulme och vi bjuds på kaffe/te i udda, färgglada koppar.

Vi får inte fotografera eller använda våra mobiltelefoner under besöket. Regeln gäller för eleverna och ska därför också följas av oss. Min fjortonåriga son (som är van att jag svarar på meddelanden) ringer elva gånger under rundvandringen. Onekligen nyttigt att vara onåbar för en stund! Jag frågar om jag får fota av ett foto som hänger i skolans entré. Det är en bild som föreställer skolbyggnaden. Det speciella med bilden är att den är skapad av ett collage av tusentals elevfoton. Symboliskt!

Drivkraft och engagemang

Det som kännetecknar detta studiebesök är den värme, drivkraft och det engagemang som personalen känner för sin skola och sina elever. De elever vi träffar är motiverade, lyssnar på sina lärare och upplever att det de gör i skolan är viktigt. Speciellt musikläraren/IKT-läraren är en kreativ person som låter barnen skapa West End produktioner och

klassiska verk på sitt alldeles egna sätt. Skolan satsar mycket på kultur, sport och outdoor education. Det viktiga är att ”skapa minnen” och upplevelser för eleverna.

Rektor Mrs Hulme berättar att det samtidigt är tuffa tider. Den psykiska ohälsan ökar i samhället, ekonomin är ansträngd, krav från föräldrar ökar, terrorhot finns i luften.

Det händer saker i livet som påverkar människor. Skilsmässor, sjukskrivna lärare och elever som har varit med om trauman i sina tidigare hemländer. Föräldrar som inte förstår språket. Hon beskriver skolans utmaningar – att de vill hitta nya arbetssätt kring matematik, att de vill satsa mer på meningsfull digitalisering, att de vill utveckla skolans hälsofrämjande arbete. Hennes engagemang är äkta och hon är samtidigt ”lite lagom brittiskt pessimistisk”. Det är trovärdigt. Ingen fasad som visas upp för besökande.

Hon reflekterar över att äldre, mer erfarna lärare klarar ledarskapet i klassrummet bättre än nya lärare. Att de har fler ”verktyg”. Hon tycker att vissa viktiga delar som tidigare fanns i lärarutbildningen saknas. Vi möter både unga och lite äldre lärare i klassrummen. Alla har någon sorts pondus. Alla är stolta. Alla uppmuntrar elevernas försök. Mrs Hulme betonar att det viktigaste är eleverna. Hon gestaltar värdegrunden med sitt varma sätt att vara som person. Många elever bor i bostäder som helt saknar utemiljö, föräldrarna arbetar sena kvällar. Eleverna måste få vara ute och röra sig. Alla som arbetar på Sankt Mary´s känner samma sak:

”Our aim is to develop the full potential of each child, spiritually, intellectually, morally, emotionally, physically and socially. We offer equality of opportunity to all children regardless of gender, disability, colour, ethnic or national origin. We celebrate the uniqueness of each child.”

Vi blir guidade av en grupp elever som också är stolta över sin skola. De är dessutom artiga på ett genuint engelskt sätt och vi får känna oss speciella i vår roll som gäster. Vi träffar en sjuveckors bebis i personalrummet. Det råder en familjär stämning på skolan. Många lärare låter sina egna barn gå på St Mary´s. Det är ett bra betyg!

Senare äter vi lunch från skolans matsal. Många elever äter medhavd matsäck istället för lunch. Det känns inte speciellt näringsrikt och vi förstår att just idén med skollunch är betydligt bättre i Sverige. Under lunchen hinner vi reflektera över det vi har varit med om hittills. Det är inte digitaliseringen som ligger i framkant på St Mary´s. Det är stoltheten hos elever och personal. Viljan att utvecklas. Kreativiteten och lärandet. Det sociala samspelet. Inkluderingen av de som inte har fått samma förutsättningar hemifrån.

I slutet av dagen får vi närvara vid en andakt där alla skolans elever och lärare är samlade. Tystnad och reflektion varvas med religiösa budskap om att fokusera på det goda, citat från bland andra påve Franciskus. Vi påminns om vad det innebär att vara medmänniska, att vara tacksam över det man har, att tänka på de som har det svårt (till exempel de som sitter i fängelse). Vi sjunger tillsammans och eleverna körläser efter läraren. Några elever läser texter med viktiga budskap från scenen. Det uppstår en speciell stämning. Det känns meningsfullt. Vi åker tillbaka till Victoria Station. Horden av människor som pendlade till London under morgonen arbetar nog fortfarande. Vi hinner se solen. Tack Mrs Hulme!

Lilian Baylis – en skola där inget är omöjligt

Av Stig Roland Rask

När millenniet var ungt besökte jag – I likhet med många andra - Frederick Douglass Academy, som låg i hjärtat av Harlem i New York. Den hade grundats några år tidigare av den legendariska rektorn Lorraine Monroe, och hade på några få år lyckats få elever från grannskapet att nå resultat som överträffade skolor i välbärgade vita medelklassområden.

Hon berättar om denna resa i boken ”Nothing's Impossible” som kom ut i svensk översättning och som var en av de mest lästa av svenska skolintresserade under några år. Vid mötet med henne berättade hon bland mycket annat att hon inte avkräver sina lärare några speciella pedagogiska inriktningar. Det enda jag begär av dem är att de ska kunna ”trollbinda” sina elever, förklarade hon sakligt.

Jag minns att jag lämnade skolan med blandade känslor. På olika sätt var jag djupt imponerad, men samtidigt var det många frågor och intryck som skavde. Bland annat funderade jag på hur man ska bära sig åt för att införa ämnet ”trollbinderi” i den svenska lärarutbildningen.

En repris i London

Jag återupplevde många av dessa känslor när jag tillsammans med ett antal svenska skolledare besökte Lilian Baylis Technology School i södra London som en del av DIU:s studieresa. På samma sätt som Frederick Douglass Academy har de genom tålmodigt och målmedvetet arbete lyckats lyfta skolans resultat till anmärkningsvärda nivåer. Detta trots att man ligger i ett mindre privilegierat område och i stort sett bara har elever från närområdet.

Vi fick skolan presenterad av den dynamiske och färgstarke rektorn Gary Philips som är inne på sitt tjugonde år som ledare för skolan. Han visade hur han med ett konsekvent

och envist arbete kan nå goda resultat, även om elevernas förutsättningar avseende familjebakgrund, socialt och ekonomiskt, inte är de allra mest gynnsamma.

Det var många intryck som fastnade när man fick sin rundvandring, vägleda av två rutinerade elevguider i 11-12-årsåldern. Man häpnade över hur tyst och lugnt det var – och noterade till exempel att alla korridorer och klassrum hade heltäckningsmattor. Finns det inga allergier i London? Eller har man hittat nya material som inte samlar damm? Man hade också enkelriktat korridorerna i den kvadratiske huvudbyggnaden för att undvika trängsel och kollisioner som skulle kunna leda till bråk.

Med öppna dörrar

Mest påtagligt var kanske ändå att alla klassrumsdörrar stod öppna, vilket självklart gav en tydlig signal om att man förväntade sig tystnad och lugn, både i klassrummet och i de omgivande korridorerna. Det var en idé som många av de svenska besökarna imponerades av. Så kan början till ett kollegialt lärande och delande av erfarenheter se ut. Det är en trygghet för mina lärare, menade Gary Philips, om något händer finns det alltid en kollega till hands - och om undervisningen inte duger för kollegorna att lyssna till, då duger den heller inte för mina elever, tillade han och fick de öppna dörrarna att framstå som helt självklara.

Utanför varje klassrum kunde man läsa kortfattade instruktioner som påminde om hur man förbereder och inleder en lektion. Stå upp, håll tyst, stäng av mobilen, spotta ut tuggummit och rätta till slipsen, var några av dessa. Det fanns också klara och tydliga konsekvenser om man bröt mot regelverket. Initialt handlade det om anmärkningar och kvarsittningar, men i andra ändan fanns också möjligheten att relegera elever från skolan.

Det fanns många ”osvenska” verktyg i Garys verktygslåda. Bland dessa kan nämnas att eleverna sorterades in i klasserna efter sina resultat, dvs. en konsekvent nivågruppering i nära nog samtliga ämnen, något som eleverna beskrev som naturligt och att möjligheten att ”klättra” i nivåer var en motiverande del av skolarbetet.

Lärande i ständigt utveckling

Det framgick också av Garys framställning att man hade höga krav på sina lärare. Förväntan på engagemang och extra insatser var uttalad och tydlig. Kring detta hade man utvecklat ett system av kollegialt samarbete kring utveckling av lärandet och lärararbetet, som till exempel genom organiserade och återkommande gemensamma lektionsstudier. I stället för att använda gemensam kollegial tid till information, användes tiden varje vecka till gemensamt kollegialt samarbete med utveckling av undervisningen, ämnesinriktat och konkret, där ”lesson study”-traditionen var ett centralt inslag. Där fanns en ständig beredskap att ge hjälp och stöd för att utveckla personalen, men Gary berättade också att han under sina tjugo år som en sista utväg sagt upp i genomsnitt två lärare/år. Alla mina elever är värda goda lärare, var hans enkla förklaring till detta tänkande och agerande.

De svenska rektorerna var imponerade, men också något konfunderade över hur lärarna hade det på skolan.

“Best practice” eller bara “practice”?

Det var en samling inspirerade och eftertänksamma skollidare som lämnade besöket på Lilian Baylis. Många var imponerade över att det var möjligt att skapa ett sådant lugn och att etablera ett så tydligt fokus på lärande i en miljö som inte var utvald eller sorterad.

Någon av dem funderade också på det ofta använda begreppet ”best practice”. Visst kan man inspireras av goda idéer, men det är mycket sällan de är möjliga att kopiera. Kanske är det lika berikande att se vanlig ”practice”, dvs. skolexempel på gott och ont där man kan berikas av efterföljansvärda idéer, men också bli stärkt i sin uppfattning av att ”så ska vi inte göra”.

Alla var dock rörande överens om att skolbesök i andra miljöer än de egna och hemvanda är mycket nyttigt och berikande.

Kollegialt lärande och samverkande skolor i England höjer resultaten

Av Carina Näslundh och Lena Nydahl

Skolan har själv lösningen på skolans utmaningar och problem. Professionen sitter inne med svaren, men det behövs fungerande strukturer kring kollegialt lärande för att skapa förutsättningar för att kunskapen inom professionen utvecklas och delas. För det krävs långsiktiga lösningar. Det menar professor Sir George Berwick, CEO, Challenge Partners i London.

– Tillsammans vet vi så mycket om hur en god undervisning som leder till lärande bör genomföras. Den kunskapen och insikten bör prägla all undervisning. Låt oss se till att varje elev får ta del av utbildningssamhällets sammanlagda visdom, säger professor Sir George Berwick.

Med en bakgrund som framgångsrik skolledare var Sir George en av arkitekterna bakom London Challenge, ett program som bidragit till ökad likvärdighet och stadigt förbättrade resultat i Londons skolor. I dag leder han Challenge Partners, ett omfattande nätverk med drygt 400 engelska skolor som bygger kollegialt lärande mellan skolorna, med fokus på ledarskap för bättre lärande och resultat.

Reflektera och analysera sin egen verksamhet

– Överallt finns skolor och lärare som hittat lösningar på de mest intrikata och svårlösta problem. Men dessa skolor och lärare uppmärksammas sällan, i stället läggs allt fokus på dem som misslyckas. Det är något vi måste ändra på. Vi behöver bygga upp ett samarbete som vilar på förtroende och tillit mellan dem som lyckats och dem som ännu inte kommit så långt, säger Sir George Berwick.

Under London Challenge, som startade i början av 2000talet, var fokus att höja elevernas resultat. Detta skulle bland annat ske genom att förbättra ledarskapet och undervisningen i de skolor som låg sämst till. Och detta skulle bland annat åstadkommas via samarbete. De bästa skolorna, med de bästa rektorerna och de bästa lärarna, skulle hjälpa de skolor som hade sämst resultat.

Idén var ingen omedelbar succé hos de skolor som hade goda resultat, varken hos rektorer, lärare eller föräldrar. Men några skolor kom igång. Och resultaten lät inte vänta på sig. Alla blev vinnare. Både skolorna med bra resultat och de med dåliga resultat förbättrade sig. Snöbollen var i rullning, allt fler skolor ville vara med.

Framgångsfaktor att formulera egen kunskap

En av framgångsfaktorerna för de bästa skolorna var att de nu var tvungna att reflektera över sin verksamhet och formulera sin kunskap på ett nytt sätt. Det visade sig att när skolorna började formulera sina kunskaper, insikter och erfarenheter för att kunna beskriva sitt förhållningssätt och sitt sätt att arbeta fick de en djupare kunskap om framgångsfaktorer och snubbeltrådar och kunde fortsätta utvecklas och bli ännu bättre. Via det strukturerade kollegiala lärandet, med ömsesidigt förtroende och stor tillit till varandra, på alla nivåer uppnådde samtliga skolor bättre resultat. Samarbetet och det kollegiala utbytet har i olika former fortsatt även efter avslutningen av London Challenge, vilket är en garant för fortsatt utveckling.

London Challenge hade som mål att få ett fokus på eleverna, och inte bara de egna eleverna. Målet var att varje lärare i London skulle se sitt uppdrag i ett vidare perspektiv. Och där lyckades man. I elevfokuset ingick också att varje elev sattes i centrum. Varje elev följdes upp i sitt lärande, men man tittade också på vilka andra faktorer som påverkade skolprestationerna.

– Vi måste se till att elevens sociala och kulturella kapital stärks samtidigt som de höjer sin akademiska kompetens, säger Sir George Berwick.

Samverkan för gemensam skolutveckling

Challenge Partners har utvecklat modellen från erfarenheterna i London. De drygt 400 skolorna i Challenge Partners nätverk är indelat i mindre nätverk med ett antal skolor som samverkar och där en av skolorna fungerar som nav för verksamheten. Inom dessa nätverk samverkar skolorna på alla nivåer.

Skolledare och lärare i nätverken har strukturerade kollegiala reflektionsmöjligheter. De utvärderar och analyserar varandras verksamheter. Och det ger mätbara resultat. Både på elevnivå och på skolnivå.

I samband med stiftelsen DIU och partners studieresa till London i januari 2017 och 2018 besökte deltagarna några skolor som ingår i Challenge Partners.

– Det var uppenbart hur mycket det betyder för skolorna att vara med. Erfarenhetsutbytet och möjligheterna till spegling med de andra skolorna i nätverket har oerhört stor betydelse, liksom de årliga utvärderingarna där skolorna utvärderar varandras verksamheter. Och på elevnivå har många av skolorna uppnått en imponerande resultatmässig utveckling, säger Peter Becker, ordförande i stiftelsen DIU.

Professor Sir George Berwick har tidigare medverkat på Framtidens lärande 2017 samt på DIU och partners skolutvecklingsresa till London både 2018 och 2019 och berättat om utvecklingen av modeller för det kollegiala lärandet.

Att besöka en engelsk skola – perspektiv och reflektion

Av Lena Elfvingsson

Det är dags att sammanfatta årets Londonupplevelser. För mig är resan, med BETT-mässan, skolbesök, seminarier och möten, en möjlighet att få distans till det som sker i vardagen och att få perspektiv som stimulerar och utmanar tankarna. Det låter väl som något värdefullt och bra? Men vad betyder det konkret?

För mig börjar Londonresan redan ett år före, med en rejäl uppföljning av innehåll, form och lärdomar av den senaste resan. Som i allt kvalitetsarbete är det en nödvändig och viktig del av lärandet och en utgångspunkt för planeringen framåt.

Det handlar om:

- Framåtspaning: Vad är det som är på gång framöver?
- Eftertanke: Varför gör vi som vi gör? Varför presenteras denna nyhet/produkt/arbetsmodell? Hur bidrar det vi sett och hört till vår utveckling?
- Omvärldsbevakning: Vad gör andra och hur och varför?
- Nätverkande: Samtal om lokala lösningar och framgångsberättelser, men även floppar!

All denna input kräver reflektionstid för att landa i nya tankar framåt.

Skolbesök och dialogen med kollegor, lärare och ledare, i de brittiska skolorna är en central del av veckan. De skolor DIU besöker har alla ett stabilt ledarskap och en tydlig ledning. De har också fått goda omdömen av Ofsted-inspektörerna, den brittiska motsvarigheten till vår Skolinspektion.

Fokusera arbetet bakom kulisserna

Ingen skola är den andra lik, och det gäller även här! Det är lätt att bländas av de fantastiska utställningarna i klassrum och korridorer och kanske förfasas över datasalar och filter i nät. Det kan vara svårt att se det arbete som ligger bakom varje lektion och den genomtänkta grundstruktur som krävs för pedagogernas arbete i stora elevgrupper. Därför är det viktigt att sätta sig in i den brittiska skolkulturen och skillnader i styrdokument (läs mer om det engelska skolsystemet, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/home_en). Det hjälper till att förstå det som på ytan kan verka vara gammaldags sett genom svenska glasögon.

I år besökte vi bland annat fem skolor i Sutton, ett distrikt en halvtimmes tågresa söderut från centrala London. Skolorna i Sutton är välkända för sina goda resultat. En av skolorna, Wallington Country Grammar School (en pojkskola som numera tar emot flickor från 6th form) har bland de 2% skolor med bäst resultat i landet. Det vi möttes av var öppna och vänliga elever och lärare som gjorde sitt yttersta för att vi skulle få våra frågor besvarade och se de lektioner vi var intresserade av under dagens besök. Vi mötte också en rektor som avspänt och engagerat förklarade hur skolans ethos förväntas genomsyra varje lektion. Engagement, Progress, Challenge, Relationship och Deep Thinking! En skola som lyckats bevara traditioner och värden utan att för den skull ge avkall på utveckling och kreativitet. Formativ bedömning är ett viktigt verktyg som används varje lektion.

Kan man verkligen lära sig något under en studiebesöksdag eller blir det bara ett intressant avbrott i vardagen? Mitt svar är att det är en hjälp för att få perspektiv på det egna arbetet och att ställa frågor till sig själv kring det vi tar för givet som ett "rätt" sätt att arbeta. För att detta ska ske måste iakttagelserna och upplevelserna bearbetas. Det kan man göra på olika sätt. Ett enkelt och konkret sätt att arbeta med detta är en "studiebesöks-logg", där man jobbar med snabba anteckningar som underlag för reflektionens gilt eller i grupp. Det är ett systematiskt sätt att fördjupa förståelsen och värdet av besöken i skolorna

DIU har ett helhetstänkande som grund för Londonresorna, alla nivåer bör involveras i skolutvecklingsarbetet och samverkan är vägen framåt. Därför är också eleverna i centrum och deras röster viktiga!

Rektors lektionsbesök tillfälle till pedagogisk reflektion

Av Carina Näslundh

På Ferlinskolan i Filipstad får alla lärare besök av rektor i klassrummet åtföljt av ett uppföljande samtal som ger tillfälle till att gemensamt reflektera kring undervisningen.

– Jag prioriterar lektionsbesöken och förbereder varje läsår med att servera tid två gånger i veckan i kalendern, sedan fyller jag på med annat, säger Gun Palmqvist, skolans rektor.

De regelbundna lektionsbesöken ger Gun Palmqvist möjlighet både att fungera som bollplank för lärarna och att lära känna eleverna.

– Jag får möjlighet att träffa både lärare och elever i deras vardag. Och jag träffar alla elever. Annars är det lätt att man som rektor huvudsakligen träffar eleverna när det blir problem. Nu lär jag känna dem. Gun Palmqvist avsätter tid för besöken, men vilken lektion hon ska besöka bokar hon inte in.

– Jag bara dyker upp och står och väntar med eleverna. Vi har en öppen atmosfär på skolan och det är ingen som tycker att det är konstigt om jag eller någon annan besöker klassrummen. Beroende på hur lektionerna ser ut går jag runt bland eleverna och ser vad de jobbar med, ibland kan jag hjälpa till. Eleverna tycker att det är roligt att få visa vad de gör

Tid för pedagogisk reflektion

Under lektionsbesöken har Gun Palmqvist stöd av ett observationsschema med fasta punkter att hålla sig till. Efter varje lektionsbesök har hon ett uppföljande samtal med läraren.

– Samtalet är framför allt till för att ge lärarna ett tillfälle att reflektera utifrån den lektion vi båda varit med om. De får möjlighet att titta på sig själva och göra en pedagogisk reflektion.

Gun Palmqvist ställer öppna frågor till lärarna under de uppföljande samtalen. Ofta ber hon dem göra en egen bedömning av sin lektion och reflektera kring hur de skulle gjort annorlunda för att själva ge lektionen en högre bedömning.

– Vad kan man som lärare själv göra för att förändra och utveckla sin undervisning. Det diskuterar vi tillsammans. Jag granskar inte, jag fungerar som ett bollplank.

Några av de frågor skolan arbetat med de senaste åren är ledarskapet i klassrummet, att hitta former för att alla lärare på skolan jobbar på ett likartat sätt med lektionsstarter och information till eleverna. En annan fokusfråga har varit hur man jobbar med att förmedla målen och elevernas möjlighet att påverka undervisningen.

– Det man frågar om på de uppföljande samtalen hamnar högt på agendan. Det märks i klassrummen när det varit fokus på en fråga.

Både lärare och elever uppskattar besöken i klassrummen. Och det gör också rektor.

– Det är väldigt kul komma ut i klassrummen. Det ger mycket positiv energi som gör att man orkar mer. Jag ser att det händer saker på skolan, säger Gun Palmqvist.

Långsiktig skolutveckling

Lektionsbesöken, tillsammans med ett fungerande system för uppföljning av varje elev, är betydelsefulla

– Vi har varit väldigt noga med att hålla oss till vårt skolutvecklingsprogram, och inte ta in en mängd andra saker. För oss har det varit viktigt. Vi har varit väldigt målinriktade och vi har lyckats med resultatet. Det har varit en långsiktig plan. Vi har inte trott att förändringar går fort. Det är viktigt att våga hålla ut.

Tips för att starta med lektionsbesök

Gun Palmqvist viktigaste råd till kollegor som vill börja arbeta strukturerat med lektionsbesök är att avsätta tid.

• *Reservera tid, sätt streck i almanackan.*

– Det är viktigt att boka in tiden, annars försvinner den. Det är en prioritering. Jag ser till att jag får administrativt stöd och hjälp och delegerar bort annat, så att jag kan prioritera detta.

• *Besök alla, men besök de duktigaste lärarna först.*

– För mig har det varit viktigt att besöka de duktiga lärarna först. Jag gick ut där jag visste att det fungerade bra.

• *Var intresserad och positiv*

– Det är inte kontrollbesök, utan besök för att utveckla verksamheten.

• *Ställ öppna frågor till lärarna i det uppföljande samtalet.*

– Det är en möjlighet för lärarna att få en stund för personlig pedagogisk reflektion och fundera kring hur de kan utveckla undervisningen. Jag är ett bollplank.

Kollegial granskning ett verktyg för skolutveckling i Linköpings grundskolor

Av Carina Näslundh

Kollegial granskning är en avgörande länk i kvalitetsarbetet i Linköpings grundskolor. Ett litet team av observatörer, som består av förstelärare från kommunens skolor, granskar en skola för att lyfta fram goda exempel och ge lärare och rektorer återkoppling på sitt arbete. Och intresset från skolorna är i dag starkt.

I snart fem år har modellen med insynsbesök på skolorna pågått i Linköping och hittills har ett fyrtiotal skolor fått besök. Syftet är att utveckla undervisningen, lyfta fram goda exempel och ge rektorer och lärare en återkoppling på sitt arbete.

– Fokus i granskningarna är undervisning och förutsättningarna för god undervisning. Vi har tagit fram en definition kring vad vi menar med god undervisning med utgångspunkt i forskning och vi använder oss också av Skolverkets BRUKmaterial för självskattning i granskningarna, säger Elisabeth Stärner, utvecklingsstrateg på utbildningsförvaltningen i Linköping som tillsammans med kollegan Kathrin Hansson samordnar verksamheten.

Intensiv återkoppling

Insynsbesöken är intensiva. Skolorna förbereder sig genom att bland annat göra en självvärdering som sedan stäms av mot det observatörerna uppmärksammar under sitt besök.

– Vi är ett stöd för utvecklingen på skolan och ofta har rektor inför besöket bett oss att titta på något speciellt område, som man jobbar med på den aktuella skolan, till exempel att särskilt titta på hur väl ett speciellt arbetssätt är förankrat på skolan, säger Elisabeth Stärner.

Under en dag besöker gruppen med sex observatörer skolan. De är med på 1015 lektioner och intervjuar rektor, lärare och elever. Dagen efter besöket samlas observatörsgruppen för att stämma av intrycken från sina observationer och på eftermiddagen träffar

man rektor och lärare för återkoppling. Observatörgruppen lyfter fram styrkor och identifierar utvecklingsområden.

– Vi lämnar mycket tid till samtal under återkopplingen. Och diskuterar kring det vi har sett och om det stämmer med rektorns och lärarnas egen bild. Men det handlar också om återkoppling till observatörsteamet, där rektor och lärare berättar om hur de har lyckats genomföra saker vi sett under observationen.

Kollegialt lärande

Observatörsteamet i Linköping består dels av förstelärare från skolor i kommunen som fått särskild utbildning kring bland annat lektionsobservationer, dels av koordinatörer för specialpedagogiskt stöd och representanter från förvaltningen.

– Att det är yrkesverksamma lärare som jobbar i skolan som är med i teamen skapar tillit och legitimitet. Det är en kollega som kommer in i klassrummet och observerar lektionen, säger Elisabeth Stärner.

Man är också noga med att insynsbesöket ska spegla en vanlig dag på skolan, med de lektioner och den undervisning som normalt pågår.

Efter insynsbesöket är det den aktuella skolans uppgift att internt ta vara på de synpunkter som kommit fram under insynsbesöket och gå vidare med sitt utvecklingsarbete. Men också för de förstelärare som medverkar som observatörer fungerar insynsbesöken som en kompetensutveckling.

– Alla observatörer säger samfällt att de har tagit med sig något som de använt i sin egen undervisning, men också till den egna skolan. Det är en del av spridningseffekten, säger Elisabeth Stärner.

Uppföljning och utveckling

En dag kan verka som en kort tid för att utvärdera en verksamhet, men efter snart fem år och besök på ett fyrtiotal skolor har det visat sig att modellen fungerar. Rektorer och lärare på de skolor som fått besök upplever att observatörsteamet fångat de frågor skolan arbetar med, men också upptäckt nya utvecklingsområden.

– Den värdering vi gör är kvalitativ, vi rankar inte skolor. Det handlar om att stärka professionen och att lärare och rektorer ska kunna känna stolthet över det egna arbetet. Ett år efter observatörsteamets besök gör Elisabeth Stärner och Kathrin Hansson ett uppföljningsbesök på skolorna.

– Rektorerna är eniga om att insynsbesöken är bra för att komma vidare i utvecklingsarbetet och flera rektorer skulle vilja kunna boka in två insynsbesök samtidigt, med det andra besöket ett år efter det första, säger Elisabeth Stärner.

Insynsbesöken är en del av stödet för det kvalitativa utvecklingsarbetet i Linköpings skolor och modellen för besöken utvecklas kontinuerligt. Och till skillnad från Skolin-spektionens besök handlar insynsbesöken om att fokusera på det som är bra i undervisningen med utgångspunkt i forskning, identifiera utvecklingsområden och sprida goda exempel.

Paradigmskifte i skolutveckling Kraften hos skolans personal i skolutveckling

Av Peter Becker

Skolans professioner är på väg att återerövra en mer betydelsefull roll i skolutvecklingen. För en profession är den egna kunskapsbildningen central. Det gäller att behärska de arbetsätt, den repertoar av verktyg och förhållningssätt och arbetsformer som dagens lärare behöver behärska. Där är de nya digitala verktygen, källorna och resurser en ny möjlighet – och en utmaning. Möjlighet till motivation, konkretisering och verklighetsanknytning. Utmaningen är professionens kollegiala process för att ta makten över den egna kunskapsbildningen.

När lärarpriset Guldäpplet 2017 delades ut till fyra företrädare för lärarprofessionen, utvalda av en jury bland hundratalet nominerade från hela landet, kan det ses som exempel på lärarprofessionens förändrade roll. De fyra Guldäpplepristagarna 2017 representerar genom sina insatser flera olika skolformer där de som lärare har tagit kommandot över tekniken för att utveckla undervisningen och ge eleverna bättre förutsättningar. Deras arbete med eleverna, bland kollegorna och i det utvidgade kollegiet ute på nätet är inspirerande exempel på att pedagogiskt genomtänkt användning av it i undervisningen leder till att eleverna både lär sig mer och att skolan som helhet blir mer framgångsrik i sitt arbete.

Men här sker något mer, något mer än det enskilda arbetet. Ta Micke Kring, vinnare av Guldäpplejuryns särskilda pris 2015, och Årstaskolan som exempel. Här pågår ett upptäckande av bloggen, det delade skrivandet som pedagogiskt verktyg, som växte från några lärare (Josef Sahlin och Martin Fernström, understödda av Micke Kring som itpedagog) till hela kollegiet, hela skolan. Som vuxit vidare till delat talande, Tala som Ted, till delat författande och Bibblis som en systematisk metod att bygga engagemang – både hos elever och lärare – och erövra språket. Och ett kollegialt delande, som med FETT våren 2013 blev ett brett kollegialt forum. Insikten om de digitala möjligheterna fördjupas successivt hos professionen, förstärks i delandet och sprids i vida kretsar kollegor

emellan. Det här är ett paradexempel, men i olika former, i olika skala, pågår sådant på väldigt många skolor i Sverige.

Jag vill här sätta in denna utveckling i ett perspektiv för skolutveckling, vilket jag menar svarar väl mot de intentioner som regeringen och utbildningsministern uttalat, att satsa på skolans professioner, särskilt lärarna, deras villkor och roll i skolans utveckling. Jag ser Guldäpplet som ett professionspris, som ett av många led i ett systematiskt långsiktigt utvecklingsarbete i samklang med skolprofessionerna och deras erfarenheter.

Profession och kunskap

I dag diskuteras löne och karriärvägar. Vi har förstelärare, vi har lärardoktorander och vi har lärarlegitimation. Jämfört med för ett tiotal år sedan har lärare och skolledarprofessionerna en helt annan ställning i skoldebatten. En del i denna utveckling är att skolans anställda blir mer medvetna om sin egen roll och betydelse. Tanken på den egna professionen har vuxit sig starkare.

För en profession är den egna kunskapsbildningen central. Det gäller att behärska de arbetssätt, den repertoar av verktyg och förhållningssätt och arbetsformer som dagens lärare behöver behärska. Där är de nya digitala verktygen, källorna och resurser en ny möjlighet – och en utmaning.

Möjlighet, därför att det digitala ofantligt utökar resurserna. Med en explosion av nya verktyg, nya källor, nya arbetsformer. Liksom nya möjligheter att samspela med omvärld och att undervisa i autentiska sammanhang, med allt vad det innebär för motivation, konkretisering och verklighetsanknytning.

Utmaning, eftersom det kräver en omfattande kompetensutveckling – och mer än så, ett upptäckande utvecklingsarbete, med erövrande och nyskapande av metoder och former. Det handlar om kunskapsbildning, professionens egen kunskapsbildning. Denna är inte bara en personlig fråga, det kräver en kollektiv, kollegial process. Att kollektivt, inte bara enskilt, ta makten över den egna kunskapsbildningen.

Professionen och skolutvecklingen

I artikeln ”Ett paradigmskifte behövs” (sid 21) diskuterar Per Kornhall svensk skolutveckling mot bakgrund av en nyutkommen bok ”Learning To Improve: How America's Schools Can Get Better at Getting Better” där författarna Bryk, Gomez, Grunow och LeMahieu pekar ut en väg för skolutveckling. Vägen är lokalt arbete, undersökande och förbättrande, i samspel med de professionella i sektorn, långsiktigt och systematiskt koordinerat. Och i dialog med forskning.

Vad det här handlar om är just detta att skolans professioner blir mer medvetna om sin profession och erövrar sin kunskapsbildning.

Perspektivet stämmer väl med vad en rad internationella forskare kommit fram till som avgörande för en positiv skolutveckling. Bland dem Andy Hargreaves och Michael Fullan, i deras Professional Capital (2012). Deras perspektiv är att professionernas kompetens är skolans främsta kapital, och slutsatsen är nödvändigheten av att detta utvecklas

systematiskt, målmedvetet och med respekt för professionen. Det betyder att lärarna engageras kollektivt. I en kollegial, väl koordinerad, systematisk och långsiktig process med upprepade cykler av arbete, reflektion och formulering av beprövad erfarenhet som ett led i ett målinriktat utvecklingsarbete. Och hela tiden i intim dialog med vetenskap.

I praktiken

Hur etablera något sådant? Det har talats mycket om det kollegiala lärandet i Sverige de senaste åren. Dåvarande generaldirektör för Skolverket, Anna Ekström, har påtalat det resultat som Talis internationella studie av lärares villkor påvisar, att vi i Sverige talar mycket om det kollegiala, men inte praktiserar detta. Som Jacob Möllstam, Guldäpplevinnande lärare från Partille, uttryckt det: det räcker inte med att en skolledare säger "Dela!" till sin personalgrupp.

Det måste skapas former, tid och rutiner kring ett systematiskt delande, som kan växa vidare till en systematisk långsiktig utvecklings och förbättringsprocess. En systematisk kunskapsbildning med sikte på utveckling av praktiken. Jag ska ge tre exempel på skeenden som redan pågår och som jag menar är viktiga att ta fasta på.

Första kretsen av exempel: Enskilda och grupper av lärare har initierat Facebookgrupper som "The Big Five" med bland andra Marie Andersson, Guldäpplevinnare från Gotland som talat om "mitt utvidgade kollegium". Eller "Att skriva sig till läsning", med bland andra Erica Lövgren, en annan Guldäpplevinnare, eller "Flippa klassrummet", med bland andra Karin Bråneback, också hon stark Guldäpplekandidat, vilka alla tre vuxit till arbetande gemenskaper, med vardera över tio tusen medlemmar. Här förekommer systematiska teman, för kollektiv inventering som i "The Big Five". Här finns ett omfattande och påtagligt seriöst erfarenhetsutbyte som i Att skriva sig till läsning.

Andra kretsen av exempel: Det har vuxit fram större konferenser och scener där erfarenhetsutbyte äger rum. Framtidens lärande var den första med start 2009, vilken följts av en rad lokala och regionala scener, Piteås med Norrlär, Sundsvalls med Mittlär, Falkenberg, Västerås, Vara, Kungsbacka, FETT (på Årstaskolan), Östersund under några år liksom de nationella som SETT och Framtidens läromedel för att nämna några.

Tredje kretsen: Skolverket har under Mattelyftet och senare Läslyftet utvecklat kollegiala arbetsformer, som visat sig framgångsrika. Och kommuner och huvudmän i framkant arbetar med kollegiala samarbetsformer. Det blev tydligt i studien av de fem finalisterna till Guldtrappan 2015: Botkyrka, Falkenberg, Sandviken, Sollentuna och Sundsvall. Alla fem ägde processer av systematisk utveckling. Bortom tillgängliggörande av digital teknik var detta huvudnyckeln till deras kvalitéer och fokus för ledarskapet.

Utmaningen är att bygga vidare på denna kollektiva utvecklingsprocess, utveckla lokala former för den, finansiering och etablera rutiner och traditioner kring delat arbete, delad reflektion, gemensam systematisk och långsiktig utveckling. Samma utmaningar gäller regionalt såväl som nationellt.

Challenge Partners i England – kollegialt lärande på skolors eget initiativ

Inom ramen för det engelska skolsystemet med nationella läroplaner och en strikt inspektion med myndigheten Ofsted är en ny trend synlig, ett frivilligt kooperativt skolpartnerskap växer fram. Startpunkten var Blairregeringens initiativ London Challenge,

för att lyfta Londons skolor, från den dåliga position dessa hade i en nationell jämförelse. Resultaten vände.

Ur detta har den oberoende organisationen Challenge Partners vuxit, ett samarbete och partnerskap med idag över 400 grund och gymnasieskolor och specialskolor i England grupperade runt ett trettiotal ”nav”skolor, vars drivande rektorer är ”senior partners”. Här finns en fristående utvärdering av Peter Matthews, en av skaparna av den engelska inspektionen Ofsted, och Marcia Headon. Författarna beskriver den mycket framgångsrika peertopeerutvärderingsmodell som Challenge Partners utarbetat sedan 2011, baserad på ett dussintal års erfarenhet med London Challenge inräknad. Studien baseras på ett omfattande material från 2011-2015 vilket inkluderar: intervjuer med en rad ledande partners, analys av omfattande data och utvärdering och diskussioner med de anställda och granskning av representativa prov.’

Challenge Partners bygger på frivilligt inbördes lärande mellan skolorna, med fokus på ledarskap för bättre lärande och resultat. Årlig gemensam genomlysning är ett avgörande incitament för skolor att ansluta sig till Challenge Partners. Samarbetsstrategin innebär att skolor med olika utmaningar och resultatnivåer möts och gemensamt och grundligt granskar verksamheten. De fokuserar på skolutvecklingsstrategier, självbedömning och utvecklingsgrupper för att tackla problemområden. Med en årlig strukturerad kollegial bedömning byggd på tillit och förtroende nås en (enligt utvärderingen) trovärdig bedömning och formuleras utmaningar för partnerskolorna.

Förklaringen till framgången beskriver rapporten med nyckelfrasen ”kollektiv utbildningsambition och ömsesidigt förtroende”. Detta är utmärkande för Challenge Partners metod. Påtagliga förbättringar och resultat för elever har uppnåtts enligt rapporten, särskilt när granskningen har fokuserat på ett problemområde och följts upp med expertstöd från partners. Tillvägagångssättet med partnerskap kring genomlysningar ger många fördelar. Över 90 procent av skolledarna anser att arbetet ”har varit mycket användbart i planeringen av skolutveckling”.

Challenge Partners navskolor etableras ofta som lärarutbildare, inom ramen för ett strikt reglerat nationellt system, med ettårig teoretisk och praktisk lärarutbildning ovanpå en akademisk grundexamen. Med totalt 600 lokala lärarutbildningskolor i landet har en gedigen praktikbaserad utbildning etablerats.

Ytterligare en betydelsefull kooperativ struktur som lyfts fram är egna nätverk för ledarskapsutbildning i en finmaskig peertopeerkultur. Allt detta berör trender som stiftelsen DIU bedömer är av stort intresse för svensk skola.

Bygg på skolprofessionernas beprövade erfarenhet

Slutsatsen måste vara att vi på riktigt måste engagera de professionella – lärare och ledare – och deras drivkraft för att utveckla verksamheten. Vi kan inte nöja oss med delande på eget initiativ och egen hand. Vi kan inte nöja oss med att tala om kollegialt lärande, utan att skapa reella förutsättningar för detta.

Vi måste bygga utveckling på ett systematiskt sätt och i kombinationer där lärare och lärare, men också lärare, ledare och forskare arbetar tillsammans i nätverk för att förbättra system och undervisning. Inte genom att följa enkla recept, utan genom att kritiskt undersöka, värdera och förändra sin verksamhet för att steg för steg förbättra våra metoder. Tillsammans med skolprofessionerna kan vi på ett systematiskt sätt bygga resurser av kollektivt beprövad och beforskad erfarenhet. I samspel med kritisk analys och successiva revisioner kan systemen utvecklas och förbättras.

Lärarpriset Guldäpplet är en pusselbit i ett sådant större perspektiv. En annan är de beslutsfattardagar stiftelsen DIU arrangerar i London tillsammans med Challenge Partners och svenska partners. Syftet är att ge konkret inspel till arbetet på hemmaplan med att skapa genomarbetade former för långsiktig skolutveckling med tilltro till professionen.

Forska i din skolvardag: Lärrarledda forskningsprojekt utvecklar undervisningen

Av Carina Näslundh

Praktiknära lärardriven forskning är ett sätt att utveckla undervisningen. I Stockholm finns sedan tio år ett utvecklingsprojekt som ger möjlighet för lärare att bedriva ämnesdidaktiska forsknings och utvecklingsprojekt på den egna skolan. Ambitionen är att utveckla metoder och modeller för praktikutvecklande lärarforskning som är anpassade till skolans specifika behov och villkor.

Den praktiknära, eller praktikutvecklande, forskningen skiljer från den traditionella forskningen på universitet och högskolor. Här är det lärarnas egna vardagliga utmaningar i klassrummet som står i centrum och utforskas, och det är lärarnas egen professionella erfarenhet som är basen. Det är lärarna egna frågor och lärarna själva som genomför studierna – men med vetenskapliga metoder.

– Det är lärare som vet vad som krånglar i undervisningen och det är lärare som ska lösa det. När lärare undersöker sin egen undervisning och dokumenterar vad som fungerar och delar detta med kollegor så får vi en skola på vetenskaplig grund, menar Inger Eriksson, professor vid Stockholms universitet och vetenskaplig ledare för Stockholm Teacher and Learning Studies.

Nätverk för ämnesdidaktisk utveckling

Stockholms stad, tillsammans med några skolhuvudmän i närområdet, har de senaste tio åren arbetat med att utveckla en plattform för lärare att utveckla sin undervisning på ett systematiskt sätt, med vetenskaplig metod och design, Stockholm Teacher and Learning Studies, STLS. Syftet är att initiera, stödja och sprida forsknings och utvecklingsprojekt som rör ämnesdidaktiska frågor och frågeställningar som uppstår i klassrummet. Det finns möjlighet för lärare både att studera vidare och att medverka i praktiknära forsknings och utvecklingsprojekt

på den egna arbetsplatsen. De lärare som licentierar använder en del av sin tid till att leda de ämnesdidaktiska nätverk som är en viktig del av Stockholm Teacher and Lear-

ning Studies. Samarbetet med Stockholms universitet ger forskningsstöd och vetenskaplig granskning av de pågående projekten.

När det hela startade för tio år sedan var det ett antal skolchefer i Stockholmsområdet tillsammans med Ingrid Carlgren, professor och tidigare rektor på Lärarhögskolan i Stockholm, som var de drivande. Och en jämförelse som Ingrid Carlgren ofta använde var världens kliniska forskning där läkare och sjuksköterskor själva forskar i sin egen verksamhet. Att lärare skulle göra samma sak var inte självklart.

– Vi har varit måna om att växa lite i taget, säger Katarina Arkehag, forsknings och utvecklingschef på utbildningsförvaltningen i Stockholm.

I dag finns ett ramverk på plats i Stockholm, enskilda lärare kan pröva på arbetsformerna genom att delta i övergripande FoUprojekt, för att sedan gå vidare och tillsammans med kollegor undersöka en specifik fråga i ett större projekt och varje år anordnas en lokal konferens kring forskning i skolan där lärarnas egna projekt presenteras.

Lärares egna frågeställningar

De frågor som lärare utforska i sina FoUprojekt är väldigt precisa, det kan handla om någon detalj i undervisningen som utforskas.

– Det har ofta varit fokus på generella insatser inom skolan, där alla ska göra samma sak. Även det lilla behövs för att aggregera kunskap och foga samman till en större bild. Det handlar om att utveckla undervisningen och samtidigt titta på det lilla, specifika, det är en utmaning, säger Katarina Arkehag.

I en skola där mycket de senaste åren har varit inriktat på mätning och resultat ger medverkan i forsknings och utvecklingsprojekt också en annan förståelse för själva processerna kring undervisningen. Men också kring hur man som lärare kan använda och implementera befintlig forskning i sin egen och skolans praktik

– Det vi gör nu handlar också om att lärare ska kunna använda den forskning som finns och ha den som ett stöd i sin praktik, säger Katarina Arkehag.

Ett paradigmskifte behövs

Av Per Kornhall

sin bok "Learning To Improve: How America's Schools Can Get Better at Getting Better" målar författarna Bryk, Gomez, Grunow och LeMahieu upp en alternativ och forskningsbaserad bild av hur skolor kan utvecklas. Deras utgångspunkt är USA men boken är utan tvekan aktuell också i Sverige.

De berättar om hur man inom skolans värld alltför ofta drabbas av "solutionitis" (lösningssfeber). Någon ser ett problem och griper efter en snabb lösning. Utifrån en enstaka forskningsrapport eller en ideologisk föreställning tror man sig ha en universalmedicin, som man snabbt genomför i hela skolsystemet.

Därefter blir man först förvånad när det man ville ske, inte händer. Man blir sedan frustrerad och lägger skulden på de rektorer eller lärare som inte har implementerat reformerna på rätt sätt. Och ganska snart kommer det en ny våg av reformer skapade på samma sätt. Författarna menar att det inte är konstigt att lärare och rektorer har utvecklat en stor skepsis mot skolreformer.

Som exempel på dåligt genomförda reformer nämner de den av makarna Gates stödda förändringen från stora till små skolor i USA. En satsning som inte alls gav det resultat som man hade målat upp. Ett annat exempel de ger är prestationsbaserade löner och värdeökningsmodeller som används för att bedöma och belöna lärare.

Författarna visar hur bägge dessa initiativ inte tar hänsyn till skolektorns komplexa natur och inbyggda förutsättningar. De innehöll helt enkelt inte någon förändringslogik som håller för en närmare granskning. Till exempel menar de att satsningen på prestationsbaserad lön för lärare bygger på ett antal felaktiga premisser. En är att man genom att belöna duktiga lärare får dem att jobba mer och bättre, en annan att skolan har råd att göra sig av med 10 procent av de "dåliga" lärarna per år. Utgångspunkten för reformen är ju att lärare jobbar för lite, men de undersökningar som finns tyder på motsatsen.

Och då berör författarna ändå inte det problem som det innebär att försöka hitta mått på vad en bra lärare är. I USA har man här försökt använda sig av så kallade "value added

models”, värdeökningsmodeller. Man menar sig att genom att mäta elevers ingångsvärde och deras utgångsvärde ska få ett mått på en enskild lärares effektivitet. Men problemet är att detta inte låter sig göras utan en omfattande prov och testverksamhet som i sig påverkar verksamheten negativt. Det är så svårt att göra detta att det amerikanska statistikerförbundet direkt varnar för att använda värdeökningsmodeller för att belöna/bestrafva lärare.

Hjärtan och hjärnor engagerade

Vad är då Bryks och hans medförfattares lösning? De pratar faktiskt om att vi behöver ett paradigmskifte (i Thomas Kuhns ursprungliga betydelse – att förändra synen på vilka frågor och instrument man använder) i synen på reformer. De menar att reformmakare missar både behovet av att bygga lokal kunskap och förmågor och att de misslyckas med ”utan tvekan, det allra viktigaste instrumentet för att få något av detta att fungera: att engagera hjärtana och hjärnorna hos landets lärare och rektorer för den reform man vill genomföra”.

De pekar ut en annan väg, där man tar hänsyn till skolektorns komplexitet och arbetar småskaligt, undersökande och förbättrande, med respekt för och tillsammans med, de professionella i sektorn. Författarna jämför med lyckade utvecklingsarbeten inom hälso och sjukvård och pekar på sju viktiga steg för att lyckas med utveckling av skolan:

1. Arbeta målspecifikt och användarcentrerat.
2. Fokusera på variationen i systemet.
3. Synliggör systemet som skapar det utfall som finns.
4. Man kan inte förbättra i stor skala något man inte kan mäta.
5. Använd disciplinerat undersökande för att driva utveckling.
6. Accelerera lärandet genom nätverkande grupper.
7. Lev förbättring.

Deras lista stämmer bra med vad andra forskare som till exempel Helen Timperley, John Hattie, Paul Cobb, Ray Rist, Kara Jackson eller Laura Desimone skriver om – vikten av att professionella engageras kollegialt i ett undersökande arbete och bereds möjligheter att samtala om och arbeta med sin utveckling.

Tar hänsyn till komplexiteten

I korthet går Bryk och hans kollegors modell ut på att man på riktigt tar hänsyn till komplexiteten inom skolan, att man engagerar de professionella och deras inbyggda moral och drivkraft för att utveckla verksamheten. De pekar på betydelsen av att man arbetar med utveckling på ett iterativt sätt och i kombinationer där forskare, chefer och lärare arbetar tillsammans i nätverk för att förbättra system och undervisning. Detta inte genom att slaviskt tillämpa någon annans forskning, eller följa enkla recept, utan genom att kritiskt undersöka och förändra sin verksamhet för att förbättra sina metoder.

Man kan, om de professionella gör detta på ett systematiskt sätt, snabbt bygga en bank av kvalitetskontrollerad beprövad och beforskad erfarenhet, menar de. De är också tydliga med att överliggande nivåer inte bara kan lasta de underliggande för det som sker. Man måste våga titta på systemen.

Vi kanske skulle passa på att använda skolkrisen till att på ett kreativt och forskningsbaserat sätt skapa system där professionerna tillsammans med forskare får en reell möj-

lighet att påverka och utveckla sin verksamhet? Detta är en metodik som i en prematur utformning redan finns i de statliga och i professionen populära matematik och läslýftet. Jag menar att Bryk med fleras resonemang i allra högsta grad också gäller den digitala utvecklingen av skolan. Unos Uno och nu senast PISA visar med all tydlighet att vi i stort har misslyckats med digitaliseringen av skolan. Vi har öst över de stackars lärarna teknik och storskaliga lösningar. Nu är det dags att börja bygga nerifrån tillsammans med lärarna. Programmerarna och utvecklarna, forskarna och lärarna och skollidarna måste få tid och resurser att arbeta fram de digitala lösningar som faktiskt ger ett mervärde i skolan.

OECD föreslår ett institut som hanterar lärarprofessionen och frågor kring deras utbildning och fortbildning. Kanske skulle ett sådant institut, som får ta över Skolforskningsinstitutets, Skolverkets och Skolinspektionens roller visavi lärarna, kunna var en inspiratör och en möjliggörare för uppbyggnad av en sådan förändring i Sverige? En förändring där alla lärare och rektorer engageras i nätverk för att systematiskt, med forskarstöd kunna förändra och förbättra undervisningen och i det också den digitala utvecklingen.

Stöd i forskningen

Jag menar att det finns forskningsstöd för att:

- It i skolan ska bygga på lokal kompetens hos lärarna och fungerande undervisningsmodeller, inte på gigantiska webbplattformar och övertro på teknik.
  - Utveckla it i skolan från ett klassrums och ämnesdidaktiskt perspektiv.
  - Lärare måste engageras i framtagandet av digitala redskap som underlättar mötet med eleven – inte hindrar det.
-
- Säkerställ att alla elever har tillgång till skolbibliotek och gör dessa till digitala nav.
  - Marknaden kan inte göra detta. Det är dyrt och inte lönsamt. Både stat och huvudmän måste inse att it i skolan inte är ett sätt att spara pengar utan en investering i vår framtid.

Återerövring av professionskunskapen och renässans för ämnesdidaktiken

Av Carina Näslundh

För att lärare ska ha en möjlighet att lyckas med sitt uppdrag behövs bra stödstrukturer, när det gäller kollegialt stöd och kollegiala diskussioner kring undervisningen. Dessutom behövs en lärarutbildning som förbereder lärarstudenterna på det jobb de utbildar sig till. Det var en del av budskapet när Andreas Ryve, professor i matematikdidaktik, och Per Kornhall, författare och debattör, båda knutna till Mälardalens högskola, intog scenen på konferensen Framtidens lärande.

Utgångspunkten för Andreas Ryve och Per Kornhall är matematikundervisningen där de båda är involverade i olika utvecklingsprojekt, med allt från lärare till rektorer, förvaltningsledningar, läromedelsförlag och forskare. Per Kornhall, författare och debattör, och Andreas Ryve, professor i matematikdidaktik, Mälardalens högskola

– I Sverige har fokus legat alldeles för mycket på vad eleven ska göra själv, medan den forskning som finns pekar tydlig på behovet av en lärare som hjälper och vägleder eleven att tänka vidare, som utmanar eleven i det matematiska tänkandet, säger Per Kornhall.

Under de senaste åren har också matematiklärarens uppdrag allt mer blivit att administrera elevernas kunskapsinhämtning. Det vill Andreas Ryve och Per Kornhall ändra på.

– Matematikundervisning handlar om att tänka, utmana varandra och resonera. Vi måste få en annan syn på vad matematikundervisning är. Vi måste få bättre lärarutbildningar, bättre läromedel som stöttar lärare och elever att engagera sig i en annan typ av matematikundervisning där kreativitet, tänkande och begreppsförståelse är centralt, säger Andreas Ryve.

Organisation som ger stöd

– Ska lärare ha en möjlighet att utveckla sin undervisning krävs det ett system, en organisation, som ger lärarna möjlighet att träffas och prata om hur de undervisar och varför

de undervisar som de gör. De måste få verktyg för att kunna undervisa annorlunda än man gör i dag och kunna följa upp och se att det får effekt, säger Per Kornhall.

– Vi behöver undervisa på ett annorlunda sätt än vi gör i dag. Men hur skapar vi det? Jo, då måste lärarna tänka annorlunda kring sin undervisning och pröva annorlunda sätt. Men det kräver en organisation som hanterar detta. Och det tar tid, säger Andreas Ryve, som själv arbetat med projektet ”Räkna med Västerås”, ett långsiktigt forskningsbaserat projekt med syfte att förbättra klassrumsundervisningen i matematik i Västerås stads grundskolor.

En viktig del i utvecklingen av undervisningen är det kollegiala lärandet.

– Vi vet att klassrumsundervisningen är det viktigaste för att eleverna ska få bra matematikkunskaper. Det ska vara fokus på bra diskussioner med tydlig inriktning på hur vi förbättrar vi undervisningen, hur vi utmanar eleverna i matematik, och hur jag som lärare kan utmana, förklara och sätta igång bra diskussioner i klassrummet, säger Andreas Ryve.

– Där kollegor tar ansvar för att göra sin undervisning bättre får vi också en profession, en yrkeskår som är stolta att gå till jobbet på morgonen, säger Per Kornhall.

En annan viktig pusselbit för en förnyad undervisning är lärarutbildningen.

– Lärarutbildningen behöver en mycket tydligare inriktning på hur man planerar och genomför undervisning – konkret. Hur ska jag planera en lektion? Vad är en lektionsplan? Hur ska jag starta upp en lektion? Hur ska jag sätta ihop grupper som kan arbeta bra? Vilken typ av frågor ska jag ställa när grupper har kört fast? Hur ska jag som lärare förklara matematiskt innehåll? Helt enkelt en lärarutbildning som utvecklar både kunskaper och introducerar bra stöd för lärare att agera och tänka i och kring sin klassrumsundervisning, säger Andreas Ryve.

Aktuella förslag om skolprofessionernas kunskapsbildning och dialog med forskning

Av Peter Becker

Efter Skolkommissionens djupa och långsiktiga grepp om svenska skolans fortsatta utveckling kommer våren 2018 flera utredningar med uppföljningar och förslag kring skolprofessionernas utveckling och skolans kunskapsbildning.

Den 12 mars 2018 lade Björn Åstrand fram utredningen kring lärares och rektorers professionella utveckling, med en utvecklingstrappa, flera nivåer av tjänster i karriären. Veckan innan presenterade Cecilia Christersson en annan utredning med förslag kring samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten för en professionsförankrad forskning i skolan. Och redan tidigare har ett uppdrag inletts av universitet och högskolor att bedriva praktiktäna forskning i samspel med skolans huvudmän.

Kort bakgrund om de två utredningarna

”Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring”

Cecilia Christersson vicerektor vid Malmö universitet den 6 mars 2018, till Helene Hellmark Knutsson, minister för högre utbildning och forskning betänkandet ”Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring” (SOU 2018:19). Det gäller praktiktäna forskning, med frågor hämtade ur eller motiverade av praktiken, genomförd tillsammans med praktiker, som ett led i förbättring av elevers lärande. Man vill stimulera till studier som har direkt nytta och användbarhet i skolan och i klassrummet, och som kan bidra till att stärka utbildningens vetenskapliga grund. Det kan exempelvis handla om lärare som vill få mer kunskap om sin egen undervisningspraktik i skolan. Learning studies och Lessons studies kan vara en form, aktionsforskning en annan.

Den bärande tanken i förslagen är bättre samspel mellan skolhuvudmän (kommuner och fristående), lärosäten och lärarutbildningarna. Det är en av slutsatserna i betänkandet ”Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring”. Utredningen ger rekommendationer som syftar till att

- stärka skolhuvudmännens medverkan i praktiktäna forskning
- stärka lärosätenas roll i utbildningssystemet

- stärka stödet för en skola på vetenskaplig grund genom ett utökat uppdrag till Skolforskningsinstitutet
- öka medelstilletdelningen för praktikutvecklande forskning på sikt
- skapa utrymme för samverkan i det dagliga arbetet.

En försöksverksamhet med praktikinära forskning ska pågå under 2017–2021. Något om ramarna för detta, ULF-avtalen, kommer att presenteras på konferensen.

”Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling”

Den 12 mars presenterade så regeringens särskilda utredare Björn Åstrand utredningen kring hur lärare, förskollärare, rektorer och förskolechefer ska få bättre förutsättningar att utföra sina uppdrag, ”Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling” (SOU 2018:17).

Björn Åstrand poängterade att det viktigaste är att sätta fokus på kärnuppgiften – undervisningen, när han presenterade betänkandet för utbildningsminister Gustav Fridolin och gymnasieminister Anna Ekström. Skolledare ska leda verksamheten på ett sådant sätt att lärarna kan ta det specifika ansvaret för undervisningen på bästa sätt.

Utredningen föreslår bland annat ett professionsutvecklingsprogram för lärare och rektorer, med en utvecklingstrappa med fyra nivåer av tjänster i lärarkarriären. De ska vara förknippade med växande kompetens.

De fyra nivåerna lärare är: legitimerad lärare, erfaren lärare, meriterad lärare och särskilt meriterad lärare. För rektorer föreslås två nationellt reglerade nivåer: rektor och meriterad rektor.

Med de här två förslagen som nu går på remiss, finns en samlad strategi för professionsutveckling och professionell kunskapsbildning. Finansiering är givetvis en av de frågor som kommer att få avgörande betydelse för genomförandet. Men förslagen innebär ett stort steg mot en professionsbaserad kunskapsbildning, som en nyckelfaktor i svensk skolutveckling.

Konferens – både om praktik och utredningarnas förslag

Frågorna kring professionsutveckling och kunskapsbildning var en del av temat för konferensen ”Nu öppnar vi klassrumsdörrarna” den 26 april 2018 Stockholm. Konferensen var mycket praktiskt inriktad med huvudfokus på hur de lärare, skolledare och huvudmän gör som arbetar systematiskt med att utveckla undervisningen för att eleverna ska nå målen. Hur man arbetar med kollegialt lärande, feedback och lektionsobservationer. Konferensen tog även upp praktikinära forskning och hur det nationella stödet för systematisk professionsutveckling i skolan kan utvecklas framöver. Dokumentation från konferensen, se diu.se/framlar